

Imigrația și procesele de integrare sistemică și socială

■ ABDULLAH DEMIR

[The National University of Political Studies and Public Administration]

Abstract

David Lockwood highlights the distinction between systemic and social integration. While social integration focuses on variables such as cultural values, traditions, habits, identities, systemic integration operates with the economic, legal and political rules, which assure that the society/community is functioning. Depending on economic and cultural contexts, the systemic integration can complete, determine or frontload the social integration and vice versa. This paper highlights the relationship between the two types of integration and how it accompanies the historical trajectory of migration processes.

Keywords

systemic integration; social integration; immigration; rules; cultural values; plural societies; assimilation

1. Dimensiunea socială și normativă în cercetările despre migrație

Orice proces de socializare are ca scop final integrarea socială și sistemică. Socializarea este, la rândul său, procesul psiho-social de transmitere – asimilare a unor valori, coduri și norme în vederea formării, adaptării și în final a integrării individului.¹ Integrarea socială/sistemică reprezintă ansamblul interacțiunilor dintre un individ/un grup și un mediu specific (mediu profesional, educațional, comunitate, societate). Altfel spus, se poate vorbi de un set de relații, schimburi, interacțiuni (relații funcționale) între un sistem care integrează și un sistem care se integrează. Important de subliniat este faptul că la nivelul celor două sisteme care se află în interacțiune se produc mutații, schimbări care transformă cele două sisteme. Sistemul care dorește să se integreze, fie acesta un individ sau un grup social, va urma un set de etape și anume acomodarea, adaptarea, participarea și integrarea propriu zisă².

1 Cătălin Zamfir & Lazăr Vlăsceanu (coordonatori), *Dicționar de sociologie* (București: Ed. Babel, 1993), 555.

2 A Dictionary of Sociology (Oxford: Oxford University Press, 1998) <http://www.encyclopedia.com/social-sciences/dictionaries-thesauruses-pictures-and-press-releases/social-integration-and-system-integration>, accesat 07.02.2018.

Integrarea poate avea loc fie prin *asimilarea* culturii sistemului, fie prin *schimbări permanente* între partea care se integrează și cea care integrează. În primul caz, cel al asimilării, individul/grupul devine parte a culturii unde dorește să se integreze, fără a exista diferențe semnificative între acesta și ceilalți membri autohtoni. În cel de-al doilea caz, se produce procesul de aculturație, care presupune interacțiunea a două culturi specifice care permit celor doi actori ai integrării să coexiste, fără a rezulta însă, o cultură nouă.

O altă precizare de ordin conceptual este legată de confuzia frecventă care se realizează între imigrant și refugiat. Convenția de la Geneva³ precizează criteriile care stau la baza încadrării unei persoane în categoria de refugiat: persoana care are „... temeri justificate de a fi persecutată datorită rasei, religiei, naționalității, apartenenței la un anumit grup social sau opiniilor sale politice...”. O serie de cauze de ordin politic și social se regăsesc la baza actului de emigrație forțată: persecuțiile politice, insecuritatea personală și a membrilor familiei, reținerile extrajudiciare, corupția generalizată care blochează funcționarea în folosul cetățeanului a instituțiilor statului, lipsa resurselor pentru traiul zilnic, lipsa accesului la servicii de sănătate și educație, crizele umanitare determinate de conflicte armate, foamete, boli, violări masive ale drepturilor omului.

Imigrantul⁴ reprezintă persoana care în urma unui act voluntar decide să emigreze (din țara de origine) și să muncească în altă țară pentru a-și îmbunătăți calitatea vieții. În ceea ce privește efectele procesului de migrație asupra persoanelor care au decis *voluntar* să emigreze, nu există suficiente studii despre gradul de satisfacție al imigrantului, întrucât probabil se presupune că migrația poartă cu sine automat și împlinirea personală și profesională. În schimb, o serie de studii analizează efectele pe care le are procesul de migrație asupra *cetățenilor din societatea gazdă*. Bojas⁵ împarte aceste studii în două categorii: cercetători care consideră că imigranții afectează negativ piața muncii întrucât amenință locurile de muncă ale cetățenilor autohtoni; cercetători care consideră că efectele proceselor de migrație sunt benefice. Pe linia celei de-a doua serii, Portes⁶ face anumite precizări logice și anume faptul că piața muncii poate fi împărțită în mai multe sectoare și ca atare există mai multe categorii de locuri de muncă și tipuri de inserție pe piața muncii. În *sectorul primar*, Portes include profesiile cu calificări înalte, locuri de muncă decente, salarii mari, posibilități de avansare iar *în sectorul secundar*, categoria de locuri de muncă care nu necesită un înalt grad de pregătire profesională, care nu au posibilitatea să se grupeze în sindicate pentru a-și apăra drepturile, care au condiții precare de muncă și salarii mici. În funcție de nivelul de pregătire și în funcție de competențele imigranților, aceștia pot fi incluși în una dintre cele două categorii, cu precădere în cea de-a doua, conform lui Portes. Portes, alături de Wilson și Shafer⁷ precizează că există și un al treilea sector în afara celor primar și secundar și anume „enclava etnică”. Enclava etnică cuprinde grupuri de imigranți concentrate pe un anumit spațiu geografic unde se regăsesc și întrepinderi unde aceștia pot lucra. Aceste *enclave*

3 *Convention and Protocol Relating to the Status of Refugees* (Geneva: UNHCR, 2010), <http://www.unhcr.org/3b66c2aa10.pdf>, accesat 08.02.2018.

4 Chris Lee „Sociological Theories of Immigration: Pathways to Integration for U.S. Immigrants”, *Journal of human Behavior in the Social Environment*, 19(6) (2009): 730-744.

5 George Borjas, *Friends or Strangers: The Impact of Immigration on the US Economy* (New York: Basic Books, 1990), 47-60.

6 Alesandro Portes, „Migration and development: Reconciling opposite views”, *Ethnic and Racial Studies*, 32(1) (2009): 5-22.

7 Alesandro Portes & Steven Shafer, „Revisiting the enclave hypothesis: Miami twenty – ve years later”, *The Center for Migration and Development*, Working Paper nr. 06-10, (Princeton: Princeton University Press, 2006).

etnice pot deveni „angajatoare” pentru alte categorii de imigranți de etnii diferite, existând și posibilitatea de avansare, pe baza recunoașterii muncii depuse.

Decizia unei persoane de a imigra poartă cu sine și disponibilitatea acesteia de a se integra sistemic și social,⁸ în noua comunitate/societate de primire. Cunoștințele de limbă, respectarea regulilor după care societatea de primire funcționează reprezintă condiții ale integrării sistemice. Pe de altă parte, integrarea socială operează cu valori, tradiții, coduri culturale, identități care, într-o societate a diferențelor, pot fi atât elemente de distincție cât și punți de comunicare cu ceilalți.

O serie de cercetări s-au constituit ca puncte de susținere pentru teoriile actuale privind migrația. Printre aceste cercetări se regăsesc și cele care se concentrează pe dimensiunea *individuală* și anume pe decizia voluntară a indivizilor de a imigra. Acest set de cercetări evidențiază aspectele de ordin social ale migrației (identitate, valori, atașament, relații personale, familiale). Aceste dimensiuni de ordin social antrenează la rândul-le și mecanismele *integrării sistemice* (respectarea regulilor instituțiilor, societăților unde imigrantul activează). Spre exemplu, Sjaastad⁹ consideră *capitalul uman* ca fiind reprezentat de investițiile pe care imigrantul le face în procesul de migrație cât și progresul uman și material care încununează opțiunea individuală de a imigra. Everett Lee¹⁰ consideră pe de altă parte că relațiile personale, grupurile de prieteni pe care imigrantul le are în locul de imigrare sunt importante. Acestea sunt numite de Lee, *oportunități intermediare*. La rândul lor, Monica Boyd și Douglas Massey (anii 90) s-au concentrat pe studiul *rețelelor* în procesele de migrație. Monica Boyd consideră *rețelele* ca elemente de mediere între individ și macrosistem, elemente care creează o legătură între locul de emigrare și cel de imigrare. O atenție aparte este acordată familiei și rolului acesteia ca nucleu al rețelelor sociale. Douglas Massey explică legătura dintre migrație și rețele sociale, subliniind că migrația a fost inițiată de rețelele sociale (cunoștințe, prieteni, familie – cu rol decisiv în alegerea de a imigra) și se menține tot prin intermediul acestora. Un alt set de cercetări sunt cele ale lui Wilbur Zelinski,¹¹ cercetări pe care le-am putea cataloga ca îndrăznețe întrucât conturează o punte către teoriile modernității. Dacă până în acel moment (anii 70) studiile demografice se ocupau doar de natalitate, fertilitate și mortalitate, Zelinski a introdus o altă variabilă în teoriile demografice clasice: migrația devine parte a ecuației (fertilitate, natalitate, mortalitate); migrația individuală este abordată sub o nouă lumină, devenind o componentă a *regimului demografic*.

O altă categorie de cercetări explică cum *factorii sistemici*, precum mediul economic, tehnologia, factorii politici reprezintă cauza pentru care un individ decide să imigreze. Aceste cercetări evidențiază modul cum *integrarea sistemică* – respectarea regulilor economice, politice, juridice, învățarea limbii țării unde individual decide să imigreze – antrenează *integrarea socială* – a cărei nucleu central este reprezentat de identitate, valori, norme –. Abordarea sistemică se

8 David Lockwood, „Social Integration and System Integration”, în Lockwood, David (coordonator), *Solidarity and Schism. The Problem of Disorder in Durkheimian and Marxist Sociology* (Oxford: Oxford University Press, 1992), 399–412.

9 Larry Sjaastad, „The costs and returns of human migration”, *Journal of Political Economy*, 70 (5) (1962): 80-93.

10 Everett Lee, „A theory of migration”, *Demography*, 3(1) (1966): 47-57.

11 Wilbur Zelinsky, „The hypotheses of the mobility transition”, *The Geographical Review*, 61 (1971): 219-249.

cristalizează în jurul anilor 70 și este asociată cercetătorului Akin Mabogunje¹² care identifică elementele mediului înconjurător care pot să cauzeze/influenteze mișcările migratorii. Simmons,¹³ de asemenea, consideră că abordarea sistemică permite o mai bună înțelegere a migrației internaționale, în directă legătură cu procesul de globalizare. După anii 2000 numeroase articole științifice au argumentat asupra rolului *rețelelor transnaționale* și a influenței acestora în procesele migratorii. O altă caracteristică a abordării sistemice, descrisă și teoretizată de Burawoy¹⁴ este *circularitatea*: mecanismul de menținere a forței de muncă într-o zonă (numită *de emigrare*) și reînnoirea acesteia în alte zone geografice (numite *de imigrare*), mecanism pus în funcțiune prin intermediul economiei precum și a instituțiilor politice și juridice. Lipsa de resurse pentru traiul zilnic obligă membrii familiilor să emigreze în regiuni unde piețele de muncă au potențialul de a le oferi noi oportunități profesionale și personale. Massey¹⁵ menționează că noilor piețe de muncă au nevoie de forță de muncă nouă, generând astfel procesul de emigrație a indivizilor care lasă în urmă societatea preindustrială. Saskia Sassen,¹⁶ pe de altă parte, a dezvoltat conceptul de *oraș mondial* prin intermediul căruia economia mondială ar putea fi gestionată. Printre alte caracteristici, se amintește că acest tip de oraș mondial își reorganizează producția industrială în diferite moduri (spre exemplu, ateliere exploatând munca de lucru clandestină și munca la domiciliu). Studiul lui Oberai și Manmohan¹⁷ (1980) subliniază existența legăturilor între imigranți și zonele de emigrare, prin intermediul noțiunii de *transferuri monetare*, considerate un efect pozitiv direct al migrației, cu precădere în țările în curs de dezvoltare. În Raportul editat în 2016 de World Bank Group¹⁸ se menționează că transferurile monetare către aceste țări au crescut începând cu anul 2010, cea mai mare rată înregistrându-se în Africa subsahariană. Tot în cadrul acestor *cercetări sistemică*, se regăsesc și lucrări care analizează fenomenul transnaționalismului.¹⁹ Întrucât viața imigranților traversează frontierele naționale, reunind două societăți într-un singur câmp social, se creează punți transnaționale, legături între oameni, familii, țări, transferuri de bunuri, de capital, de idei și valori. Aceste punți transnaționale sunt considerate a fi partea pozitivă a procesului de migrație, fapt recunoscut și diseminat de rapoarte ale diferitelor organizații precum Banca mondială, Organizația internațională pentru migrație, diversele instanțe ale ONU.

12 Akin Mabogunje, „Systems Approach to a Theory of Rural-Urban Migration”, *Geographical Analysis*, 2(1) (1970): 1-18, <http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/j.1538-4632.1970.tb00140.x/epdf>, accesat 05.02.2018.

13 Alan B. Simmons, „Mondialisation et migration internationale : tendances, interrogations et modèles théoriques”, *Cahiers québécois de démographie. L’immigration*, 31(1) (2002): 7-33.

14 Michael Burawoy, „The Functions and Reproduction of Migrant Labor: Comparative Material from Southern Africa and the United States”, *American Journal of Sociology*, 81(5) (1976): 1050-1087.

15 Douglas S. Massey, „Towards an integrated model of international migration”, *Eastern Journal of European Studies*, 3(2) (2012): 9-35, http://www.ejes.uaic.ro/articles/EJES2012_0302_MAS.pdf, accesat 07.12.2017.

16 Saskia Sassen, *The Global City: Enabling Economic Intermediation and Bearing Its Costs*, (New York: Columbia University 2016), <http://saskiasassen.com/PDFs/publications/Sassen%2C%20City%20%26%20Community%2C%20The%20Global%20City.pdf>, accesat 08.02.2018.

17 A.S. Oberai & Manmohan Singh, „Migration remittances and rural development: Findings of a case study in the Indian Punjab”, *International Labor Review*, 119 (1990): 229-241.

18 *Remittances to Developing Countries Edge Up Slightly in 2015*, World Bank (2016), <http://www.worldbank.org/en/news/press-release/2016/04/13/remittances-to-developing-countries-edge-up-slightly-in-2015>, accesat 12.01.2018.

19 Steven Vertovec, *Transnationalism* (Abingdon: Routledge, 2009), 118.

2. Imigrația versus procesele de integrare sistemică și socială

Până în jurul anilor 60 migrația era caracterizată printr-o deplasare a cetățenilor din regiunile agricole către zonele industriale. Dimensiunea *economică* era centrală, munca reprezenta principalul scop al integrării într-o societate omogenă, uniformă. Un individ se bucura de recunoaștere și respect din partea celorlalți și a societății dacă era util din punct de vedere economic. Se producea o *asimilare* automată a imigranților de către cultura de bază, nepunându-se accent pe diferențe culturale și identitare. Cultura gazdă asimila noii veniți iar imigrantul care provenea din mediul rural, la rândul său, internaliza valorile mediului industrializat, devenind „muncitorul” care avea ca scop principal exercitarea profesiei.

În anii 70 o serie de transformări în plan economic, politic și cultural determină la rândul-le noi forme de dezbateri privind migrația și integrarea imigranților. În plan cultural, anii 70 marchează debutul unei societăți plurale, multietnice, cu identități și valori încrucișate. De asemenea, economia globalizată se dezvoltă cu rapiditate și ia locul economiei industriale, configurându-se astfel și un nou tip de piață a muncii, flexibilă, cu servicii noi, cu cerințe noi, cu spirit întreprinzător și inovativ. Noile cerințe sunt diferite de cele ale anilor precedenți când piața muncii era axată pe siguranță, fiabilitate, omogenitate.

Se produce astfel decuplarea între *integrarea sistemică și integrarea socială*. Se avansează ideea conform căreia nu doar munca contribuie la integrarea imigranților. Un set nou de valori, precum cele identitare, se impun a fi luate în considerare. *Asimilarea* caracteristică anilor 60 nu mai corespunde cu ideea de societate plurală, fapt pentru care se impune un *nou tip de politică de integrare*. Acest nou tip de politică de integrare se conturează în contradicție cu politica *asimilaționistă* a anilor precedenți care era bazată pe valorile industrializării și care nu acorda atenție specială angajaților, indiferent dacă aceștia erau sau nu imigranți.

Mai mult, începând cu anii 80 putem observa o societate din ce în ce mai plurală, construită pe baza diferențelor dar și dezvoltarea din ce în ce mai mult a economiei flexibile.

Ce înseamnă toate aceste schimbări pentru imigrant? Pe de o parte acesta resimte nevoia de securitate și repliere către cultura sa de origine, către identitatea sa, iar pe de altă parte beneficiază de stabilitatea economică și socială regăsite în noua societate gazdă, acestea din urmă constituind *opțiuni* identitare suplimentare, dincolo de identitatea culturală de origine. La nivelul proiectului migraționist societal, se înțelege faptul că persoana „străină” (imigrantul) nu este și nu poate deveni identică cu cea autohtonă, întrucât are identitatea sa de origine. Devine astfel evident că ideea unei integrări sub forma amestecului într-o comunitate omogenă nu este realistă și nu poate funcționa decât la nivel teoretic.

În această nouă societate plurală, dimensiunile socială respectiv sistemică ale integrării se pun sub o altă formă. *Integrarea socială la nivel de macrostructură* nu se mai rezumă la capacitatea statului de a proteja social cetățenii săi (statul providență) și de a oferi stabilitate financiară. Se avansează ideea unui *nou tip de societate*, ceea ce reprezintă mai mult decât a pune la o altă sau a solidariza o societate de producători.²⁰ Pe de altă parte, *la nivel individual*, în această societate supusă schimbării și transformărilor permanente, valorile și normele învățate pe parcursul socializării primare (familie și grupuri de prieteni foarte apropiate familiei) ajută imigrantul să își definească repere în raport cu sine, cu *celălalt*, dar și cu noua societate, în ansamblul său. Valorile învățate în familie reprezintă o bază identitară pentru individ.²¹ Același individ este nevoit să trăiască împreună cu alți indivizi ale

20 Jacques Donzelot, „L'avenir du social”, *Esprit*, 3 (1996): 58–81.

21 Zygmunt Bauman, *Liquid Modernity* (Cambridge: Polity Press, 2000), 16-53.

căror identități și sisteme valorice sunt diferite. Altfel spus, imigrantul va fi nevoit să învețe și să înțeleagă noile reguli politice care creează jocul democratic al pluralismului cât și regulile economice ale pieței globalizate.

Imigrantul se confruntă cu o provocare de ordin valoric, identitar și pe de altă parte cu o provocare de ordin tehnic, în directă legătură cu regulile de bază ale comunității unde a decis să imigreze. Astfel, în baza setului de valori învățate în familia de origine, imigrantul construiește un nou tip de identitate, departe de locul său de origine: *identitate deterritorializată*.²² Valorile învățate în familia de origine reprezintă o bază de susținere, considerată a fi utilă în configurarea *identității deterritorializate*, indispensabilă în proiectul de integrare socială a imigrantului. În același timp, în scopul unei integrări *economice*, imigrantul este nevoit să cunoască *regulile societății/comunității* unde se află, *limba instituției* unde muncește, *funcționarea instituțiilor*, *sistemele de sănătate* sau de *educație* din țara gazdă. Acestea din urmă reprezintă regulile *integrării sistemice*. Integrarea sistemică este supusă logicii învățării regulilor jocului fie că este vorba de noul context de viață (integrare *politică și civică*) sau de limbaj, fără de care nu se poate realiza integrarea *economică*.

În plan științific, încă de la începutul secolului XX, Emile Durkheim și Max Weber, conștienți de faptul că societatea modernă nu poate fi una unitară, au introdus spre dezbateră problema integrării sociale a diverselor categorii de indivizi, diferiți din punct de vedere cultural și etnic. Proiectul modernității, aflat în directă legătură cu consolidarea democrațiilor, a debutat odată cu epoca luminilor și are ca obiectiv central gestionarea rațională a societăților. Dacă ar fi să folosim limba lui Durkheim (1930), acest proiect a adus cu sine și raporturi sociale diferite între oameni, ierarhizări, altfel spus o societate unde raporturile dintre indivizi sunt mai distante, o societate caracterizată de *solidaritate indirectă*, „organică.”²³ Legăturile sociale au devenit nesigure, îndepărtându-se de ceea ce reprezentau raporturile caracteristice comunităților descrise de Ferdinand Tonnies (*gemeinschaft*) dar și de solidaritatea mecanică menționată de Durkheim și valabilă pentru societățile omogene, primitive.

Această schimbare a societății care devine fragmentată, stratificată, complexă din punct de vedere al raporturilor sociale și economice este explicată de George Simmel în lucrarea sa *Philosophie des Geldes* apărută în anul 1900, Frankfurt: Suhrkamp și republicată în limba engleză (*The Philosophy of Money*, în 1978, 1990, 2004) și de Talcott Parsons (1937)²⁴ care explică cauzele pentru care o astfel de societate nu se poate bucura de un grad înalt de integrare.

Ulterior, pe măsură ce societățile au devenit plurale și piețele de muncă flexibile, științele sociale au încercat să răspundă la rându-le acestor provocări. Pe de o parte s-a încheat o dezbatere despre *recunoașterea diferențelor într-o societate pluralizată* (Taylor 1992)²⁵ care pune în discuție importanța de a fi acceptat pentru a exista. Pe de altă parte, Amartya Sen²⁶ dezvoltă un alt gen de dezbatere care a avut ca subiect central *limitele unui stat social puternic* în a rezolva problemele sociale și economice dintr-o societate, precum și *dezvoltarea de șanse egale pentru*

22 Thomas Faist, *Social citizenship for whom? Young Turks in Germany and Mexican Americans in the United States* (Aldershot: Avebury, 1995), 29-37.

23 Durkheim, Emile, *De la division du travail social*, (Paris: PUF, 1986 [1930]), 122.

24 Parsons Talcott, *The Structure of Social Action* (Glencoe Illinois: Free Press, 1961 [1937]).

25 Taylor Charles, *Multiculturalism and The Politics of Recognition* (Princeton: Princeton University Press, 1992).

26 Amartya Sen, *Inequality reexamined* (New York; Cambridge, Mass.: Harvard University Press, 1992).

toți cetățenii, inclusiv pentru cei de etnii diferite. Aceste două abordări sunt complementare într-o societate care se fundamentează pe respectul pentru diferențe și pe egalitatea de șanse între cetățeni cu status profesional similar. Interpretate în practică, aceste două perspective menționate, conduc la o politică de integrare care deschide drumul către o participare la viața socială și politică fără apriori cultural, însă pe baza învățării respectului și a recunoașterii diferențelor, dincolo de acceptarea superficială a *celuilalt*. Această politică de integrare contribuie la configurarea unei *societăți a diferențelor*, susținută prin intermediul unor strategii clare, prin politici antidiscriminatorii, prin deschidere sistematică a accesului la poziții economice și politice pentru „celălalt” în general: alteritate în termeni de etnie, de gen, de apartenență, de identitate. Acest tip de societate nu poate exista decât dacă meritocrația și ascensiunea socială reprezintă motoarele care motivează actorul social fie el clandestin, refugiat, muncitor, medic, om de afaceri, director de companie precum și întreaga societate. Motorul central este reprezentat de integrarea pe baza competențelor, a capacităților profesionale și a disponibilității imigrantului de a învăța valorile culturale și normele sociale ale societății gazdă în care dorește să se integreze. În această societate plurală, bazată pe competențe și meritocrație, integrarea *sistemică* și *culturală* se completează reciproc.

3. Concluzii

Alan Simmons²⁷ subliniază importanța redefinirii migrației și a reaşezării teoriilor care explică și descriu acest proces, în funcție de contextul istoric. În ceea ce privește redefinirea migrației, Simmons consideră că alături de *schimbarea reședinței* (prima variabilă), procesul de migrație implică de asemenea și *schimbarea locului de muncă sau a profesiei* în anumite cazuri (a doua variabilă), precum și *schimbarea relațiilor sociale* (a treia variabilă). Autorul subliniază de asemenea faptul că procesele migratorii înglobează o multitudine de factori, devenind din ce în ce mai complexe. Așa cum am subliniat în lucrarea de față, internalizarea *regulilor* sistemului integrator dar și a *valorilor culturale* care se pot greșa pe identitatea deja existentă, însoțesc procesele de migrație în societățile plurale. Dacă în societățile omogene ale anilor 60, era necesară învățarea regulilor sistemului integrator fără a se acorda atenție variabilelor de ordin cultural și diferențelor identitare, anii 70 prezintă limitele focusării doar pe integrarea sistemică *bazată pe asimilare culturală*. Tipul ideal de individ al societății plurale are o mai mare capacitate de autocontrol, flexibilitate, adaptabilitate, creativitate. Pe de altă parte, tipul ideal de societate plurală oferă indivizilor posibilitatea de a se insera social pentru a putea exista din punct de vedere identitar, dar și economic, pentru a-și asigura condiția materială.

BIBLIOGRAFIE

1. Zygmunt Bauman, *Liquid Modernity*, Cambridge: Polity Press, 2000.
2. Borjas, George, *Friends or Strangers: The Impact of Immigration on the US Economy*, New York: Basic Books, 1990.
3. Burawoy, Michael, „The Functions and Reproduction of Migrant Labor: Comparative Material from Southern Africa and the United States”, *American Journal of Sociology*, 81(5) (1976): 1050-1057.
4. Castels, Stephen & Kosac, Godula, „The function of labour immigration in Western European Capitalism”, *New Left Review*, 73 (1972): 3-21.

²⁷ Alan Simmons, „Mondialisation”, 7-33.

5. Donzelot, Jacques „L'avenir du social", *Esprit*, 3 (1996): 58–81.
6. Durkheim, Emile, *De la division du travail social*, Paris: PUF, 1986 [1930].
7. Faist, Thomas, *Social citizenship for whom? Young Turks in Germany and Mexican Americans in the United States*, Aldershot: Avebury, 1995.
8. Lee, Chris, „Sociological Theories of Immigration: Pathways to Integration for U.S. Immigrants", *Journal of human Behavior in the Social Environment*, 19(6) (2009): 730-744.
9. Lee, Everett, „A theory of migration", *Demography*, 3(1) (1966): 47-57.
10. Lockwood, David, „Solidarity and Schism. The Problem of «Disorder»" in Lockwood, David (coordinator) *Durkheimian and Marxist Sociology*, Oxford: Oxford University Press, 1992 (1964).
11. Mabogunje, Akin, „Systems Approach to a Theory of Rural-Urban Migration", *Geographical Analysis*, 2 (1) (1970): 1-18.
12. Massey S. Douglas „Towards an integrated model of international migration", *Eastern Journal of European Studies*, 3(2) (2012): 9-35.
13. Oberai, A.S. & Singh, Manmohan, „Migration remittances and rural development: Findings of a case study in the Indian Punjab", *International Labor Review*, 119 (1990): 229-241.
14. Parsons, Talcott, *The Structure of Social Action*, Glencoe Illinois: Free Press, 1961 [1937].
15. Portes, Alesandro, „Migration and development: Reconciling opposite views", *Ethnic and Racial Studies*, 32(1) (2009): 5-22.
16. Portes, Alesandro & Shafer, Steven, „Revisiting the enclave hypothesis: Miami twenty- ve years later", The Center for Migration and Development, Princeton: Princeton University, Working Paper nr. 06-10, 2006.
17. Sassen, Saskia, *The Global City: Enabling Economic Intermediation and Bearing Its Costs*, New York: Columbia University, 2016.
18. Sen, Amartya, *Inequality reexamined*, New York; Cambridge, Mass.: Harvard University Press, 1992.
19. Simmel, Georg, *Philosophie des Geldes*, Frankfurt: Suhrkamp, 2001 [1900].
20. Simmons, Alan, „Mondialisation et migration internationale: tendances, interrogations et modèles théoriques", *Cahiers québécois de démographie*, 31(1) (2002): 7-33.
21. Sjaastad, Larry, „The costs and returns of human migration", *Journal of Political Economy*, 70(5) (1962): 80-93.
22. Skeldon, Ronald, „International migration as a tool in development policy: A passing phase?", *Population and Development Review*, 34(1) (2008): 1-18.
23. Taylor, Charles, *Multiculturalism and „The Politics of Recognition"*, Princeton: Princeton University Press, 1992.
24. Tönnies, Ferdinand, *Gemeinschaft und Gesell – schaft. Grundbegriffe der reinen Soziologie*, Darmstadt: Wissenschaftliche Buchgesellschaft, 1968 [1887].
25. Vertovec, Steven, *Transnationalism*, Abingdon: Routledge, 2009.
26. Zamfir, Cătălin & Vlăsceanu, Lazăr (coordonatori), *Dicționar de sociologie*, Ed. Babel, București, 1993.
27. Zelinsky, Wilbur, „The hypotheses of the mobility transition", *The Geographical Review*, 61(1971): 219-249.